

AZ EGYHÁZ NÖVEKEDÉSÉNEK TITKA

Ízelgetem a kapott cím minden szavát: egyház, növekedés, titok. Az egyház: Krisztus teste (1Kor 12). Növekedésről az elmúlt években sokat beszélgettünk gyülekezeteinkben. Az egyik munkaév témája is a növekedés volt: a Budai Egyházmegye lelkeszei és munkatársai értékes könyvet állítottak össze *Növekedés* címen, s a bibliaórákon és más gyülekezeti alkalmakon sokan használták ezt a kiadványt szerzte az országban. Ha az egyház – mint láttuk – test, akkor az egyház ugyanúgy növekszik, mint az emberi test: csecsemőből lesz a kisgyerek, a kisgyerek teste felnövekszik és nagy lesz.

Az Újszövetségben gyakran találkozunk a „titok” szóval. Az eredetiben: „misztérium”. Hitünk minden lényeges eleme: misztérium. A katolikus liturgiában minden alkalommal elhangzik az Úrfelmutatáskor: „Íme hitünk szent titka”. A mi új liturgiánk is már kimondja: „Meváltásunk titka!” A teremtés, a kiválasztás, a megtestesülés, a kereszthalál, a feltámadás, az egyház, a szentségek, Megváltónk dicsőséges visszajövele, az új ég és új föld teremtése – mind titok (v.ö. *Hitünk titkai*. Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület, 2005). A „misztérium” Isten cselekedetére utal. Az angol nyelvben a „mystery” kifejezés mesterséget is jelent. Úgy is fogalmazhatunk: amikor misztériumról beszélünk, tulajdonképpen Isten mesterségéről szólunk. Hiszen a titok az örökkévaló Isten „tulajdona”: „a titkok az Úréi, a mi Istenünkéi, a kinyilatkoztatott dolgok pedig a mieink és a fiainké mindörökké” (5Móz 29,29).

Az egyház, írja Pál apostol, „felette nagy titok” (Ef 5,32) – s ez a kép a „test misztériumáról”, a vőlegény és a menyasszony, a férj és a feleség legbensőbb, legintimebb kapcsolatáról szól. A férfi és a nő szeretetkapcsolatából áldás lesz: új élet születik, amely az anya és az apa oltalmában, a család védeltségében növekszik. Így növekszik az egyház is. Van némi furcsa ellentmondás abban, hogy amíg lelkeszeink lelkesen az egyház növekedéséről tanítanak, az egyházunk által az új stratégia jegyében felkért szociológusok viszont a gyülekezetek riasztó fogyásáról, azok elkerülhetetlen összevonásáról, a templomok kiürüléséről, és általában az egyház leépüléséről értekeznek. Hogy is van ez?

Általában minden kérdésünk kapcsán, s a hitünkre vonatkozókat illetően különösen is kíváncsiak a Biblián tájékozódunk. Ne emberi okoskodás, hanem Isten megszentelt beszéde, az Ő cselekvő igéje határozza meg, formálja és irányítsa a mi gondolkodásunkat!

A témáról elmélkedve először Jézusnak a mustármagról szóló példázata jut eszünkbe. Mindössze két versről van szó:

„Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, amelyet fog az ember és elvet a szántóföldjébe. Ez kisebb ugyan minden magnál, de amikor felnő, nagyobb minden veteménynél, és fává

lesz, úgyhogy eljönnek az égi madarak, és fészket raknak ágai között.” (Mt 13,31–32)

E villanásszerűen rövid példázatban négy dolgot figyelhetünk meg: az aktívan dolgozó magvetőt, a mustármagot, mely hatalmas lehetőséget rejt magában, a talajt, amely befogadja a magot és végzetül a szárba szökkenő növény növekedését. Mit is jelképeznek ezek? Istent? Az igét? A világot? Isten országát vagy az egyházat? Mindez lehetséges, de talán nem oly egyszerű a beazonosítás.

Jézus azt kívánja hangsúlyozni, hogy a *legapróbb* magból a *leghatalmasabb* fa nőhet ki. A legkisebből – a legnagyobb!

Mintha a kereszténység történetét sűrítette volna Jézus egy egyszerű dinamikus képbe! Jézus tanítványai egyszerű emberek voltak, a társadalom lenézettjei, s ezek az emberek egyszer csak az egyház oszlopai lettek! Senkik voltak és mindenek lettek! A mustármag olyan hatalmas fává fog növekedni, amelyen madarak lakoznak.

A növekedő fa képét több helyen is megtaláljuk az Ószövetségben, Ezékiel és Dániel prófétánál, valamint a Zsoltárookban. Ezékiel arról ír, hogy a cédrus olyan magasra nő, hogy Isten letör róla egy gyenge hajtást és elplántálja azt (Ez 17,22–24). Dániel könyvében Nebukadnecar király lát álmában egy növekedő fát és azt hallja, hogy Isten kivágja azt, de tövét gyökerestül a földben hagyja (Dán 4,1–15). Mindezek a képek persze az *emberi növekedést és a világi hatalmak ambícióit* szimbolizálják. Isten azonban ilyenkor közbeavatkozik, s megment magának egy részt, Izrael *maradékát* (Jer 31,7).

A mustármagról szóló példázat viszont Isten országának *belső növekedését* jeleníti meg. Amíg emberi-világi kezdeményezések nagy hangon bejelentve, büszkén indulnak, de szálnalmas módon érnek véget (például a Babel tornya), addig Isten országának *szerepny a kezdete*, ám nagyszerű és dicsőséges a végkifejlete.

De talán nem véletlen, s a látszólagos egyértelműség dacára még meg is hökkenthetünk, amikor azon kezdünk el gondolkodni, hogy – legalábbis Máté evangélista szerint – a kovásról szóló, még a mustármagénál is rövidebb, mindössze egy versből álló példázat miért kerül az utóbbi mellé.

„Hasonló a mennyek országa a kovászhoz, amelyet fog az asszony, belekever három mérce lisztbe, míg végül az egész megkel.” (Mt 13,33)

Ez a példázat az otthoni életből meríti a képet. Hát nem örülhetünk, hogy Urunk a nemek szerint sem személyválogató: előbb egy férfi, most meg egy háziasszony szimbolizálja az Isten országának növekedését!

Minden jó háziasszony valami idegen anyagot, kovászt kever a tészta, hogy az megdagadjon. A kovász (vagy az élesztő) ugyanúgy idegen a tésztától, mint ahogyan

Isten igéje is idegen számunkra. Továbbá az is belülről kifelé hat (hasonlóképpen vagyunk mi is: ha a világot meg akarjuk változtatni, akkor a szívünkben kell azt elkezdni). Végezetül a kovász rejtett és láthatatlan, de éppen e rejtett, láthatatlan erő miatt történik a növekedés.

E rövid példázat arról szól, hogy a rejtett kovász mily nagy hatással lehet a növekedésre.

Miért hangzik el e két példázat egymás után? Ugyanarról szólnak? Vagy egészen másról? Vagy csak hasonló? Csupán esetlegesen egymás mellé rendelésük? Az utóbbi csak megerősíteni akarja az elsőt? Vagy talán módosítani?

A következőkben egy rövid értelmezést szeretnék megkockáztatni, annak alapján, hogy a „kovász” két különböző értelemben fordul elő az Újszövetségben.

A fent idézett példázatban Jézus pozitív értelemben (*in bonam partem*) használja a képet, ám vannak olyan helyek az Újszövetségben, ahol negatív értelemben (*in malam partem*) találkozunk a szóval. Jézus így figyelmezteti tanítványait: „Óvakodjatok a farizeusok kovászától, vagyis a képmutatástól” (Lk 12,1). Pál apostol ekképpen figyelmezteti a korinthusi gyülekezetet: „Takarítsátok ki a régi kovászt, hogy új tésztává legyetek!” (1Kor 5,7)

Talán nem tévedünk, ha megpróbáljuk összekapcsolni a kovász szimbólumának két jelentését, ugyanis a kovász egyszerre a növekedés és hanyatlás, az érés és a rothadás szimbóluma. A kovász tehát olyan hatóanyag, amely felgyorsítja a növekedést, ám egy idő után a rothadás esz-köze is lesz.

A kovászáról szólót Jézus közvetlenül a mustármag példázata után mondta el, hasonlóképpen a búza és a konkoly példázatához, amely a magvetőről szóló után hangzott el.

Igen, Isten országának története egy rejtett, de erőteljes növekedést mutat. Ám ha csak a mustármag példázatát hallottuk volna, könnyen és felelőtlenül azt gondolhatnánk, hogy az Isten országának története egy olcsó sikertörténet!

De erről szó sincs. Isten országának története távolról sem egy triumfáns sikertörténet. Jézus figyelmezteti tanítványait, hogy a kereszténység növekedése folyamatában veszélyek leselkednek rájuk.

Egyéni, fiziológiai életünkben, a testünkben közvetlenül is tapasztalhatjuk, hogy a növekedés és a hanyatlás, az érés és a rothadás ugyanaz a folyamat.

Shakespeare *Ahogy tetszik* című komédiájában a melan-kolikus Jacques mondja a következőket:

„Így óráról órára egyre érünk,
s így óráról órára rothadunk”.

Nem fedezhetjük-e fel a kereszténység történetében is e kettősséget, a Janus-arcúságot? Hány olyan mozgalom volt, amely csodálatosan kezdődött és kudarccal végződött!

Büszkék vagyunk, hogy a kereszténység századunkban mily nagy sikereket könyvelhet el magának az egység keresésének folyamatában. Hálásak lehetünk azoknak, akik életüket tették fel arra, hogy a megosztott kereszténységben látható egység jöhessen létre. De biztosak vagyunk mi abban, hogy a huszonegyedik szá-

zad elején a mi hitünk nagyobb, mint a 16. századi reformatori őseinkké? Nem azt kérdezte Jézus, hogy talál-e hitet az Emberfia a földön, amikor visszajön (Lk 18,8)? Minden növekedés rothadás is egyszerre: „óráról órára egyre érünk / óráról órára rothadunk”.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni: minden emberi erőfeszítés, még a legnemesebb elképzelésünk és igyekezetünk is csak – végső soron a romlást szolgáló – kovász az Isten művében. Mert ami „az én ötletem”, „az én buzgóságom”, „az én sürgő-forgó tevékenységem”, az már nem az övé! A kereszténység mindig ott romlik meg, amikor emberi erő akar „besegíteni” az isteni műnek.

Miután láttuk a kovászáról szóló példázat drámai kettősségét, térjünk csak vissza a mustármagról szóló példázathoz!

Valóban igaz, hogy az Isten országáról szóló történet növekedésről szól, de ne gondoljuk egy pillanatra sem azt, hogy ez a növekedés problémamentes! A kovászáról szóló példázatot talán úgy is felfoghatjuk, hogy az *korrektívum*, nevezetesen a mustármagról szóló példázat könnyed félreértésével szembeni korrektívum. Jézus *vígasszal és figyelmeztet is minket egyszerre*. Igen, egy csodálatos sikertörténet részei vagyunk, de egy percre se legyünk naivak, büszkék vagy triumfálók!

Csak a kovászáról szóló példázat figyelmeztető korrektívumának megértése után értékelhetjük igazán a mustármagról szóló példázatot. Csakis ha megértettük a növekedésben rejlő örömeket és veszélyeket, csakis akkor reménykedhetünk, hogy a mustármagból támadt hatalmas fa árnyékában a madarakkal együtt élvezhetjük a védettséget.

Mert a keresztény hitre nem a rózsaszín optimizmus, de nem is a búskomor pesszimizmus, hanem a józan realizmus jellemző! Jézus az ő, talán néha túl gyorsan lelkesedő tanítványait mindig éberségre, józanságra inti, s bölcsen tanítja őket a reájuk leselkedő veszélyekre. A Szentlélek nem az eufória, hanem a józanság, az igazság lelke!

S ha megértjük, hogy nem minden növekedés kívánatos, s azt, hogy az Isten országában a „kicsiben rejlik a nagy”, mert ha az Ő nevében ketten vagy hárman összegyűlnek, akkor Ő jelen van, mert Ő a minőséget és nem a mennyiséget nézi, hogy ha neki teszük, Ő ad növekedést, hogy minket, törekeny cserépedényeket csak használ az Ő országa építésében, akkor valamit megértettünk az egyház növekedésének titkából.

Ha hagyjuk magunkat, akkor az Ő művének, mesterségének (misztérium) az áldott eszközei lehetünk. Ha elbizzuk magunkat, vagy bármit is magunknak tulajdonítunk, akkor Ő elvet bennünket és mást használ majd céljai megvalósításának érdekében. Ezt mondhatjuk Pál apostol szerénységével, hogy a növekedés sohasem a mi érdemünk: „én ültettem, Apollós öntözte, de a növekedést az Isten adta. Úgyhogy az sem számít, aki ültet, az sem, aki öntöz, hanem csak Isten, aki a növekedést adja” (1Kor 3,6–7).